

מי שמוכן להעניק לזה את שרביט השררה בהיכל השירה הפולנית, ורווחה הסברה כי שמו של מחבר „הקומדיה הלא־אלוהית“ לא הוכנס להיכל אלא על־מנת להשביח את הריב בין חסידיהם של יוצר „הזמזמור לעלומים“ ושל בעל „חלום־הכסף אשר לשלומית“.

ואולם אפילו המצדדים בזכותו הייחודית של מיצקביץ' לעמוד על כן הפנתיאון הפיוטי של פולין יודו כי מתחרהו, סלובצקי, עולה עליו ב„צריפותו“ הרומנטית. מיצקביץ' ירד לפרקים מן הפסגות הרומנטיות שב„אבות“ אל אדמת ליטא מולדתו: ליטא ההיסטורית ב„קונרד ואלנרוד“, וליטא בת־נעוריו ב„פן טדיאוש“. סלובצקי לא ידע סטיות כאלו. העוקב אחר קו יצירתו, מפרי טיוליו הפיורטיים הראשונים בין סמטותיה הפתלתלות של עיר־מולדתו קשמניץ, ועד לשיריו מימי גלותו ההלוטית והלבגונית, שוא יחפש ירידה אל גיאית הילומים. פגישות לידות־חלום, תענועי געגועים־בהקיץ, חוויות־מסתורין, לשון־סמלים — כזה עולם שירתו של סלובצקי בשני התחומים העיקריים של עלילותיה: הארוטי והלאומי. (ודוק: יחסו של המשורר אל ההתרחשויות שבתחום השני הוא אי־שירגשי לא־פחות מיחסו למת־ארע בתחום הראשון, שכן פולין המעונה, אצלו כאצל מיצקביץ', דמיונה דרך־כלל לאהובה, הקינה על חירותה האבודה כמוה כערגון לאהבת־נעורים, והציפיה לתקומתה הפלאית הריהי, בתכנה כבתיאורה, כציפיה לשעת־שיא בחווית נאהבים).

וכשם שאף חסידי מיצקביץ' יודו ביתרונן של סלובצקי מצד השלמות הרומנטית, כך גם מעריצי יצירות אחרות משל סלובצקי יכירו ב„אנהלי“ כרומנטית ביותר בפואמות שלו.

מסכת זו, שעניינה בגולי סיביריה הפולנים והורתה ההיסטורית בדיפוי „מרד נובמבר“ משנת 1831 לעידי שלטון־הכיבוש המוסקרי־בי, היא הדוגמה הנאה ביותר של פרוזה פיוטית בספרות הפולנית והיצירה היחידה בה הכתובה על טהרת לשון־המקרא. והנה תופעה מוזרה: שפת מקורו של „אנהלי“ היא יוצאת־דופן, כי סגנון־המקרא אין לו בלשון פולין ובספרותה לא אחיזה ולא

והרי אנשים אלה עתה־זה דיברו, או ניסו לדבר, בלשון־דיבור חיה, כפי שמדברים ברי־חוב, ואילו שיבושה כרגיל אצל פשוטי־עם שנוסף לכך אינם יודעים עברית היטב, לשם מה צחצחות אלו? פאפוס הנרקומן, בשיחתו עם פקיד הלשכה (ע"ע 3—152), מדבר פשוט ואנו מאמינים לו ולכל מלה היוצאת מפיו. „זו המחלה שהאדם רואה בה חלומות טר־בים, חלומות יפים, חלומות יוצאים מהכ־לל!... כומו מלך, כומו נביא שכולם אוהבים אותו ונותנים לו כבוד... ויש בארמונות שלו רוקדות בשבילו אלף נשים אכי יפות בעולם...“; „אבל אני אומר לך, אדוני, אני נותן לך את המלה שלי שהיא תיכף תיכנס לגימזויא ותהיה הראשונה מכולם כומו שהיתה כל פעם...“ אך אמונתנו בחיוניותו של פאפוס מתערערת ברגע שהוא מתחיל להתנבא בסגנונם של יתר חבריו: „הרי החלטתי להיגמל מזה ולפתוח דף חדש בחיי... הרי כך נדרתי לאלוהים ולאדם! רגע החסד עבר, כבר אין אנו מתפלאים על שהוא אומר לבתו שמוטב שתרד לשפת־הים ותמצא שם חנות־מרקחת זעירה... פאפוס הפך להיות בובה משוכת־חוטים. עדיין אין אלה סיפורים, אבל חומר לסיפורים יש כאן. שלמה קאלו הוא מספר מוכשר, שאמנם לא הגיע עד מלוא רמתו אך בהן, בפשטות ובענין שבכתיבתו יש משום הבטחה.

ד. ג.

אנהלי

ויכוח בלתי־פוסק נטוש בקרב קוראי הספרות הפולנית, מוריה וחוקריה, למי משני המ־שוררים הרומנטיים הגדולים של פולין במאה הי"ט — אדם מיצקביץ' ויוליוש סלובצקי — הזכות לתואר „משורר האומה“. אמנם כל ספר־לימוד לתולדות הספרות הפולנית מדבר ב„שלושת משוררי האומה“, בהזכירו בצד אלה גם את זיגמונט קראסינסקי, אך אין

* שלמה קאלו: הערימה; עם עובד / ספריה לעם, 1962; 174 עמ'.

ובהלך-הנפש. התצלומים-בפרוזה שלו הם אינטימיים, לקוחים ברובם מסביבה מצומצמת מאוד הידועה לו יפה. על כן דומה כי השם „לישראלים בלבד“ אינו מתאים כאן, שכן „ישראלים“ אינם דווקא צברים בני הורים זעיר-בורגנים-בעלי-גיטות-סוציאליסטיות שה-גיעו לכאן מרוסיה בשנות כרז'וכך וקבעו מושבם לבסוף בשכונה מסוימת בצפון-תל-אביב. אם לאלה נתכוון המחבר בשם הצנוע היה עליו לקרוא לספרו „לבני שכונתי בלבד“. אלא שצניעות זו אינה במקומה, לפי שאתן אסוציאציות המצחיקות רק את חברי הקלוב האקסקלוזיבי, הקרוי ז'רגונית „משל-נו“, פוזרות אמנם בספר פה-ושם אך הן בטלות-בששים בתוך ההומור האמיתי שיש-ראלים ולא-ישראלים טובי-טעם עשויים ליהי-נות ממנו במידה שווה.

הטובים שבקובץ הם סיפורי „ארוץ ואני“ — מעין „סיפורי שכונה“ שנכנסו בזמן האחרון לאופנה, ואין זה גורע מחינם כל עוד הם אמת — והטוב שבהם הוא „פגישה עם חיליק“: דמותו האוניברסלית של הפרובינציאלי השואף אל הנשגב, האהובה עלינו עוד מימי טארטארן איש-טאראקון, נמסרת כאן בנאמנות, בחן, בהומור עם משהו נוסטלגיה. המשך ישר כמעט ל„ארוץ ואני“ הוא „זבולון ורוחמה“: נערי השכונה הפרובינציאלית, שבגרו והצליחו לשמור על ייחודם הפרובינציאלי בלתי בתוך הכרך הגדול נפגשים יחד אתם. ליד זבולון ורוחמה נפגשים לנו חבריהם וידידיהם, שנעשו עורכי-דין, קציני-צבא קבע, אנשי „החוג הנוצץ“ ועקריות-בית, שמחמת צוקי-העתים הן חרדות על החסכונות (אך לעולם לא על פת-הלחם של מחר) ומתלבטות בבניית „אינלי-מה-ללבוש“. הדור השלישי, צברים בני צברים, אף הם כאן. עיקר כשרם של פירות-הילולים אלה הוא בחידושי-לשון מעשה-חבר'מן וחזקה עליהם שלא ירחיקו ו„ימשיכו“...

ב„איך הם מדברים“ יש מעט מן הפגישה עם הרחוב, גם כאן רוב המשתתפים הם „משל-נו“: צברים, סנובים מתאנגלים, קציני צבא-קבע, זעיר-בורגנים, ספסרים קטנים וטרופר-ליטני אחד, לרפואה, התוהה על זרות המב-טא ההוגרי ויותר אינו אומר מאומה לפי-

מסורת ומקומו אך בין דפיו של ספרי-התנ"ך עצמו; ואילו תרגומו העברי של „אנהלי“ כמו משיבהו למכורתו הלשונית, חרף חי-לופם של מדבריות צין ופארן בטונדרות סיביריה ובטאיגותיה. אכן, מי שבקיאאות בשפת התנ"ך, בסגנונו ובמיקצבו עולה על ידיעתו את הפרטים שבספר, עלול, למשמע פרקים מסוימים ב„אנהלי“, להתפתות לשא-לה: הבספר ישעיהו קוראים כאן לפנינו, אם ביחזקאל?

אפילו אין עולמו של „אנהלי“ — לא זה הגיאוגרפי, לא זה ההיסטורי ולא זה הרוח-ני — קרוב לעולם-חוויותיו של הקורא הישר-ראלי בן-ימינו, מלאכה זו של יצירת כלי דמוי-מקור לתוכן ספרותי בעל-ערך די בה כדי להצדיק את הופעת התרגום. מלאכתו של המתרגם, דניאל לייבל, ראויה היתה ללבוש הנאה בו הלבשיטה, כדרכה, הוצאת ספרי-תרשיש.

ת. ה.

לישראלים בלבד

„סיפורים וסאטירות“ נכתב בשער הספר. דומה לא דייקן המו"לים הפעם. ברשימותיו של טבת יש הרבה הומור — ואין הן סאטיר-רות. יש בהן כשרון ויכולת כתיבה — ואין הן סיפורים דווקא. על דרך הדימוי אפשר לאמור כי טבת מוכם כצלם מוכשר, אחד מאלה שאינם נחפזים ללחוץ על כפתור המצ-למה מעשה-ההדיוט אלא בוררים את הזווית הנכונה, מחשבים את הרקע המתאים, שמים לב לכך שהאנשים לא יחייכו חיוך מלאכותי ולא יתאבנו לפני המצלמה אלא יהיו טב-עיים כמו בחיים. התמונות שלו פעמים תהינה גרוטסקיות, פעמים ריאליסטיות, אך לעולם נמצא בהן משמעות ואווירה. עיקר כוחו של ש. ט. הוא בעין החדה, בהומור

* יוליוס סלוצקי; „אנהלי“; תירגם מפר-לנית: דניאל לייבל; ספרי תרשיש, ירושלים, 1961; ס"ב עמ'.

** שבתאי טבת: לישראלים בלבד; ציורים: שמואל כץ; הוצאת מסדה, בת. 200 עמ'.